

NBP

Narodowy Bank Polski

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

IV kwartał 2016 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

IV kwartał 2016 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: brak zmian kryteriów (z wyjątkiem kredytów długoterminowych dla MSP, gdzie kryteria zostały zaostrzone); niewielkie podwyższenie pozaodsetkowych kosztów kredytu.

Popyt na kredyt: spadek popytu zgłaszanego ze strony dużych przedsiębiorstw, brak zmian popytu w przypadku MSP.

Oczekiwania na IV kwartał 2016 r.: pojedyncze banki planują zaostrzyć kryteria polityki kredytowej; spadek popytu w segmencie kredytów długoterminowych dla dużych przedsiębiorstw, wzrost popytu w przypadku kredytów krótkoterminowych dla MSP.

Do zaostrzenia polityki kredytowej przez część banków przyczyniła się ocena przewidywanej sytuacji gospodarczej oraz wzrost ryzyka związanego z kredytowaniem podmiotów z niektórych branż. Spadek popytu zgłaszanego przez duże przedsiębiorstwa, podobnie jak w poprzedniej edycji ankiety, był spowodowany mniejszym zapotrzebowaniem na finansowanie inwestycji. Pierwszy raz od ponad trzech lat wynikał on również z mniejszego zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: istotne zaostrzenie kryteriów i – w znacznie mniejszym stopniu – jednego z warunków polityki kredytowej: wymogów dotyczących zabezpieczeń.

Popyt na kredyt: istotny spadek popytu, największy od wprowadzenia badania ankietowego w 2003 r.

Oczekiwania na IV kwartał 2016 r.: brak istotnych zmian polityki kredytowej; dalszy spadek popytu.

Banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych, głównie z tytułu zmian regulacyjnych, tj. wejścia w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. *o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw*. Główną przyczyną spadku popytu w opinii banków było wyczerpanie limitu środków dostępnych w ramach programu „Mieszkanie dla Młodych”. Ponadto zdaniem banków do spadku popytu przyczyniło się zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: brak istotnych zmian polityki kredytowej.

Popyt na kredyt: niewielki spadek popytu.

Oczekiwania na IV kwartał 2016 r.: brak istotnych zmian polityki kredytowej i popytu.

Po dwuletnim okresie stopniowego łagodzenia kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych od II kwartału 2016 r. banki nie dokonują istotnych zmian polityki kredytowej. W III kwartale 2016 r. po raz pierwszy od ponad trzech lat banki zaobserwowały spadek popytu na kredyty konsumpcyjne.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie września i października 2016 r. wśród 27 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 87%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

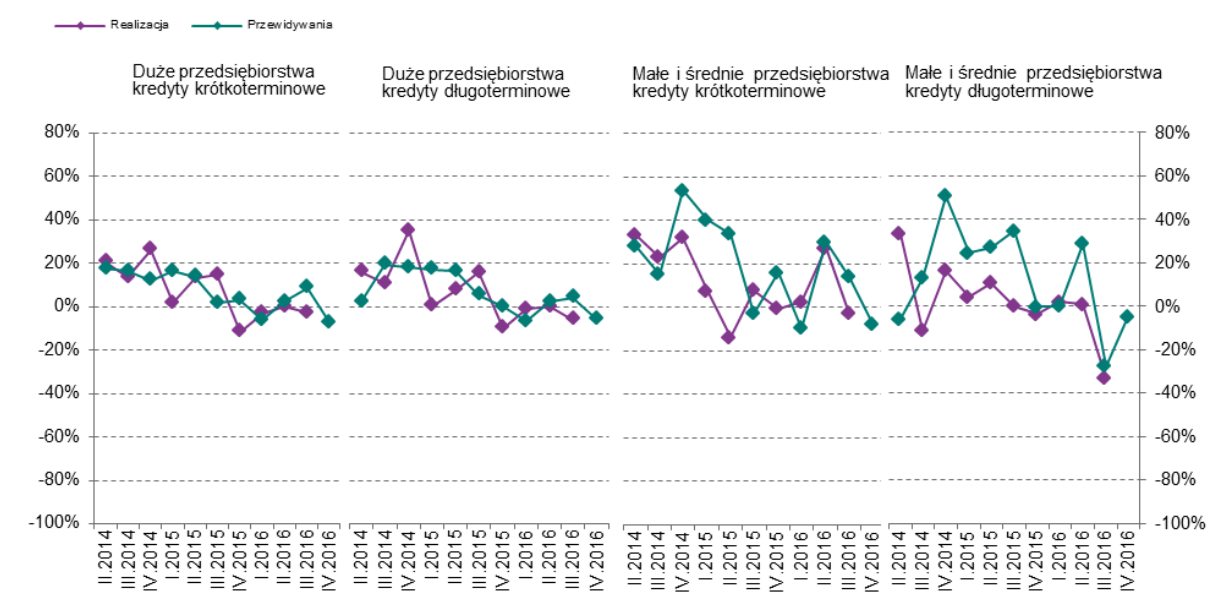
Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby, oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt, odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w III kwartale 2016 r., jak również przewidywania banków na IV kwartał 2016 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W III kwartale 2016 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki nie zmieniły istotnie kryteriów udzielania kredytów dla dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 1). W przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw banki zaostriżyły kryteria w segmencie kredytów długoterminowych. Natomiast kryteria udzielania kredytów krótkoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw nie zmieniły się pomimo zapowiedzi banków o ich łagodzeniu w poprzedniej edycji ankiety.

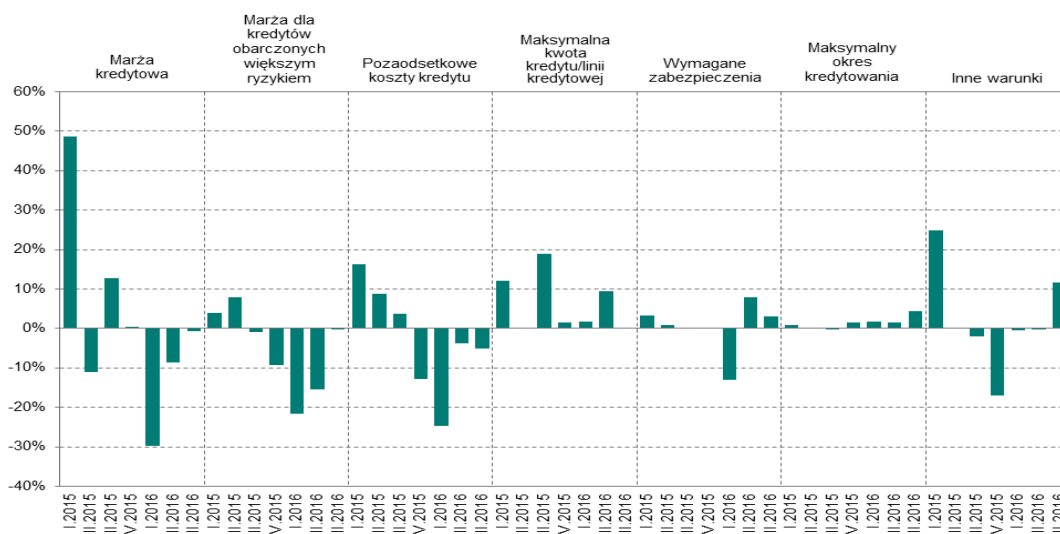
Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostriżenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

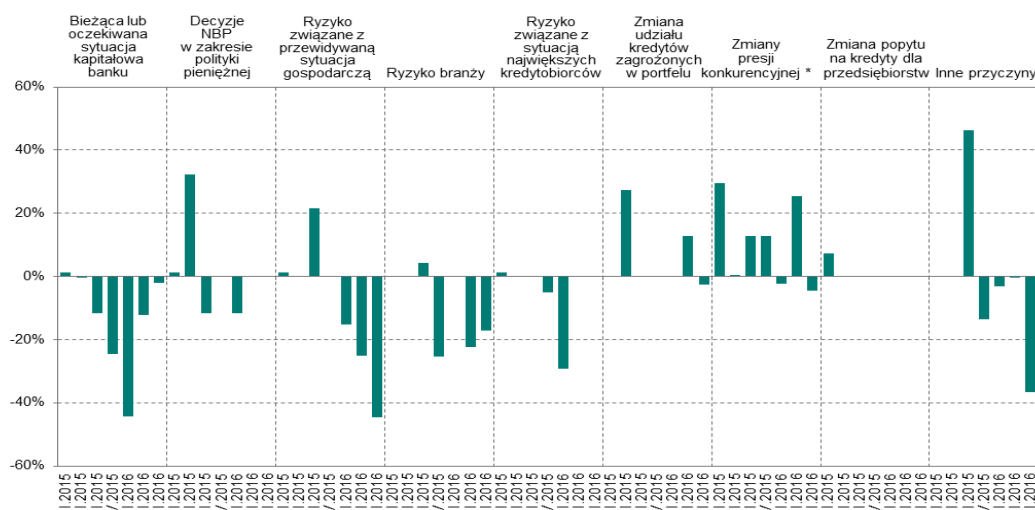
Czwarty kwartał z rzędu ankietowane banki podwyższyły pozaodsetkowe koszty kredytu (procent netto około -5%, zob. wykres 2). Pojedyncze banki złagodziły wymagania dotyczące posiadanych zabezpieczeń i wydłużyły maksymalny okres kredytowania. Pozostałe warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw nie zmieniły się istotnie.

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Do zaostrzenia polityki kredytowej w III kwartale 2016 r. skłoniła banki ocena przewidywanej sytuacji gospodarczej oraz wzrost ryzyka związanego z kredytowaniem podmiotów z niektórych branż (głównie z branży energetycznej) (procent netto odpowiednio około -45% oraz -17%, zob. wykres 3). Na zaostrzenie polityki kredytowej wpływ miały również czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około -37%), głównie oczekiwania dotyczące wzrostu dochodowości tych portfeli. W porównaniu z wcześniejszą edycją ankiety istotnie zmniejszył się wpływ bieżącej lub oczekiwanej sytuacji kapitałowej banków na politykę kredytową banków.

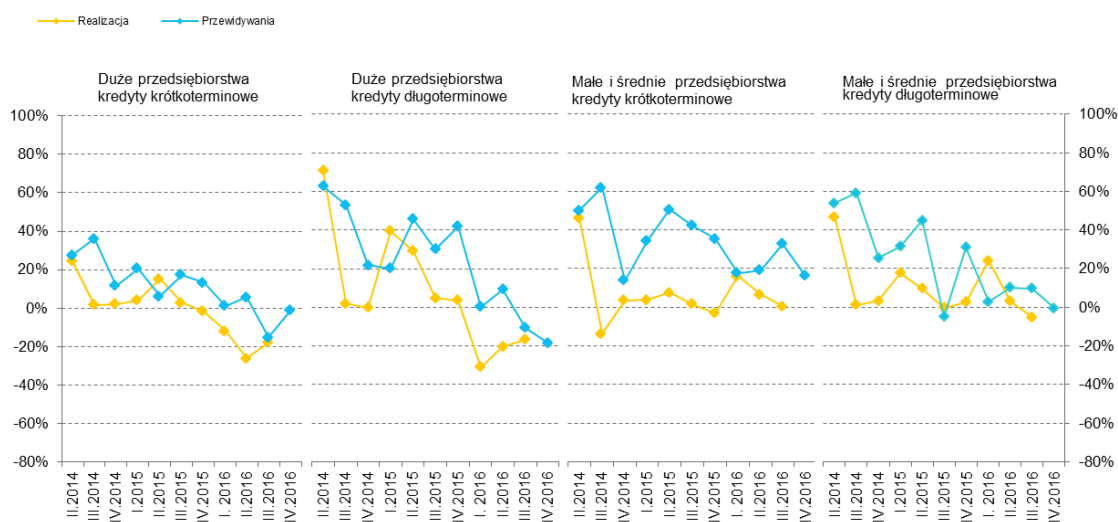
Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

W III kwartale 2016 r. popyt na kredyty dla przedsiębiorstw był zróżnicowany w zależności od wielkości przedsiębiorstwa (zob. wykres 4). W przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw trzeci kwartał z rządu banki odczuły spadek popytu. Natomiast w przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw banki nie obserwowały zmian popytu. Przewidywania banków dotyczące kształtowania się popytu na kredyty ze strony dużych przedsiębiorstw były w większym stopniu zbieżne z faktycznie zaobserwowanym popytem niż w przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

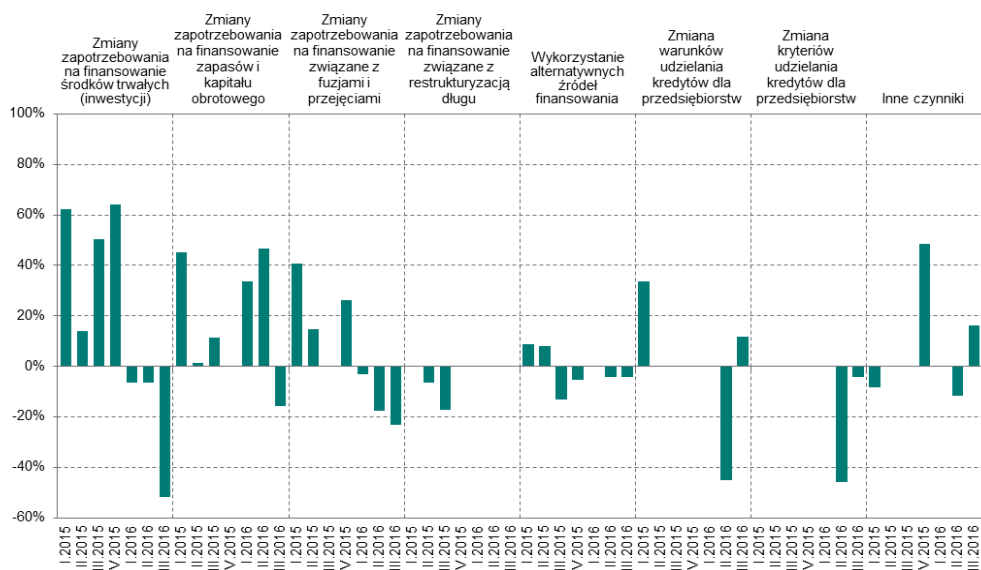

Trzeci kwartał z kolei banki, które odczuły spadek popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, uzasadniały go mniejszym zapotrzebowaniem na finansowanie inwestycji (procent netto około -52%, zob. wykres 5). Do spadku popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa przyczyniło się również mniejsze zapotrzebowanie na finansowanie związane z fuzjami i przejęciami (procent netto około -23%). Po raz pierwszy od niemal trzech lat spadek popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa wynikał z mniejszego zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego (procent netto około -16%).

W IV kwartale 2016 r. polityka kredytowa w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw pozostanie bez zmian – jedynie pojedyncze banki przewidują niewielkie jej zaostrzenie (zob. wykres 1).

W IV kwartale 2016 r. w segmencie kredytów długoterminowych dla dużych przedsiębiorstw banki oczekują spadku popytu (procent netto około -18%, zob. wykres 4). Natomiast wzrost popytu będzie zauważalny jedynie w segmencie kredytów krótkoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto około 16%).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Kredyty dla gospodarstw domowych

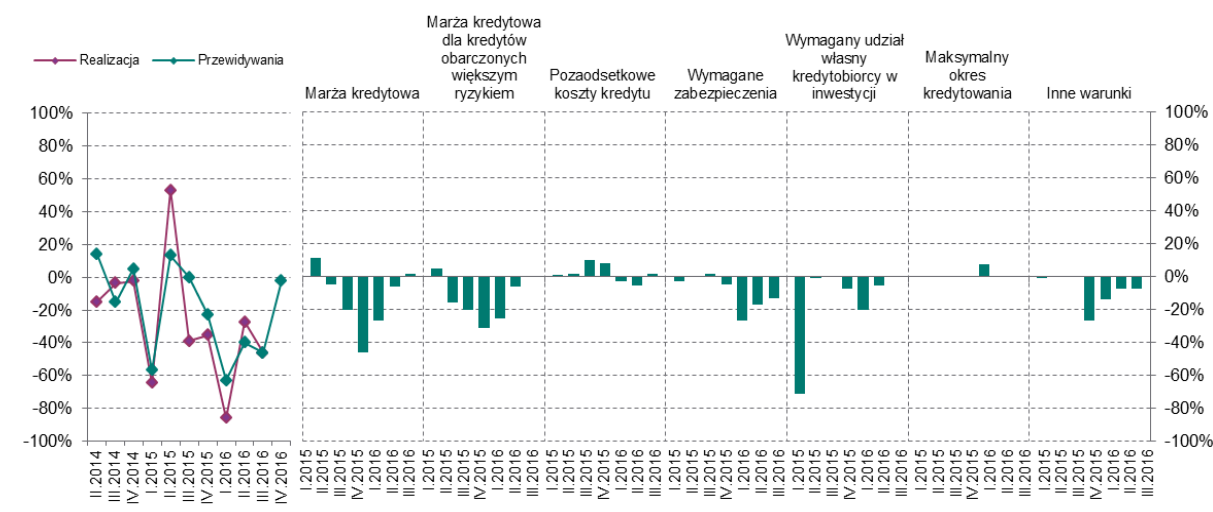
Kredyty mieszkaniowe

W III kwartale 2016 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki istotnie zastrzyły kryteria przyznawania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -46%, zob. wykres 6).

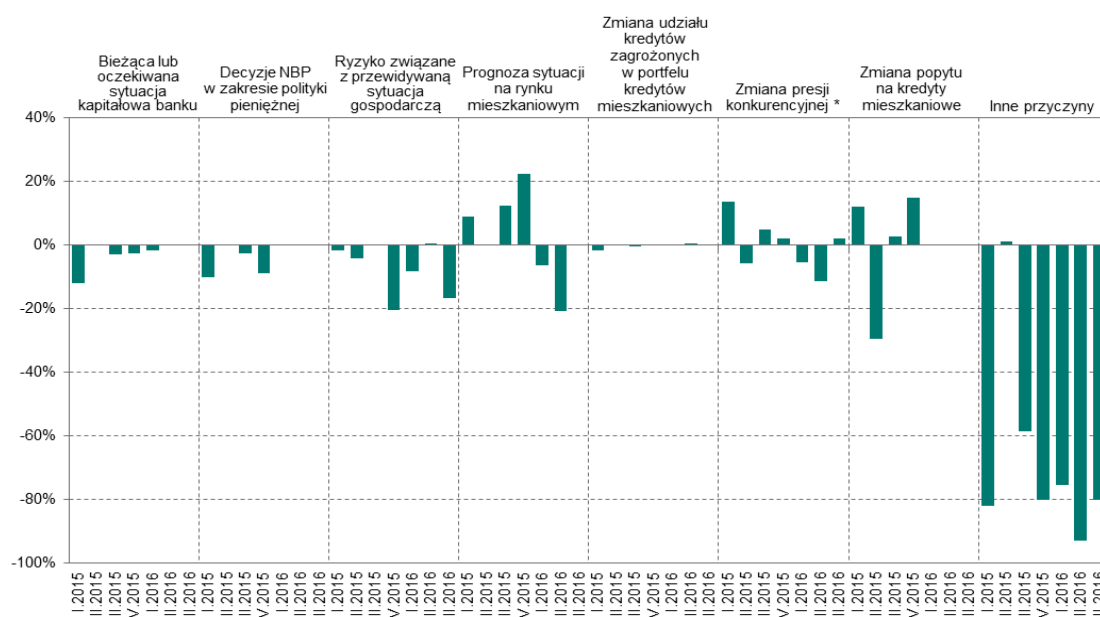
Trzeci kwartał z rzędu ankietowane banki zadeklarowały zaostwienie wymogów dotyczących posiadanych przez kredytobiorców zabezpieczeń (procent netto około -13%). Pozostałe warunki przyznawania kredytów mieszkaniowych nie zmieniły się istotnie.

Do zaostwienia kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych przyczyniły się głównie czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około -80%, zob. wykres 7). Wśród tych czynników banki wymieniały wejście w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw, korektę wysokości dochodu kredytobiorcy z uwagi na osiągnięcie przez kredytobiorcę wieku emerytalnego w okresie kredytowania oraz aktualizację parametrów wykorzystywanych w procesie oceny zdolności kredytowej. Do zaostwienia polityki kredytowej przyczyniła się również przewidywana sytuacja gospodarcza (procent netto około -17%).

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

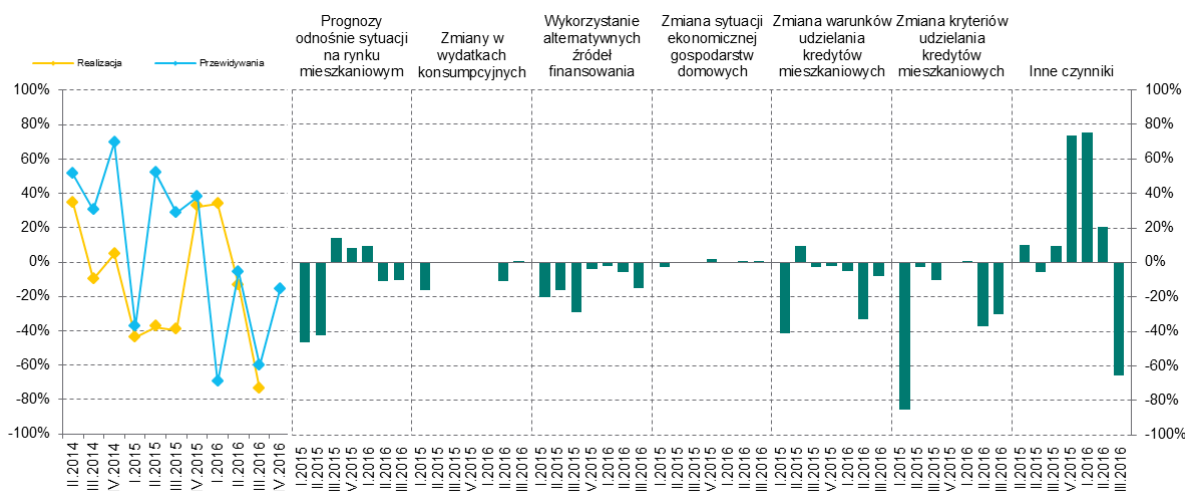

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków uniwersalnych, innych banków hipotecznych i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

W III kwartale 2016 r. banki zaobserwowały istotny spadek popytu na kredyty mieszkaniowe, co było zgodne z ich przewidywaniami w poprzedniej edycji ankiety (procent netto około -74%, zob. wykres 8). Skala spadku popytu była jednak wyższa niż oczekiwaly banki i osiągnęła swoje maksimum od początku prowadzenia badań ankietowych.

Do spadku popytu na kredyty mieszkaniowe w opinii ankietowanych banków przyczyniły się głównie czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około -65%), tj. wyczerpanie limitu środków dostępnych w ramach programu „Mieszkanie dla Młodych”. W opinii banków na spadek popytu wpłynęło zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -30%, zob. wykres 8), prognozy dotyczące sytuacji na rynku mieszkaniowym oraz wykorzystywanie alternatywnych źródeł finansowania.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

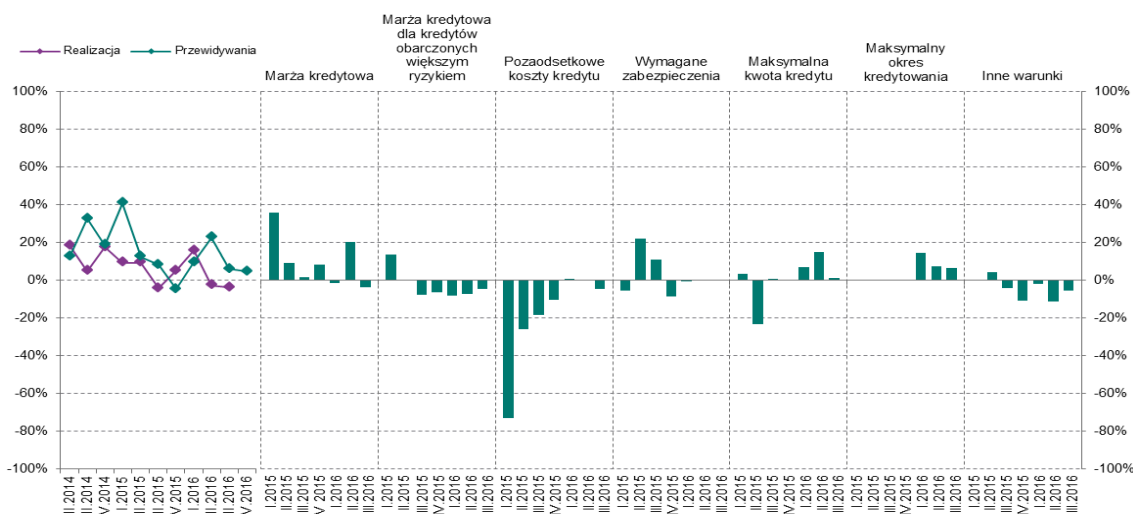

W IV kwartale 2016 r. banki deklarują brak istotnych zmian w polityce kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych (procent netto około -2%, zob. wykres 8) oraz oczekują dalszego spadku popytu (procent netto około -16%).

Kredyty konsumpcyjne

W III kwartale 2016 r. banki nie zmieniły kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około -4%, zob. wykres 9).

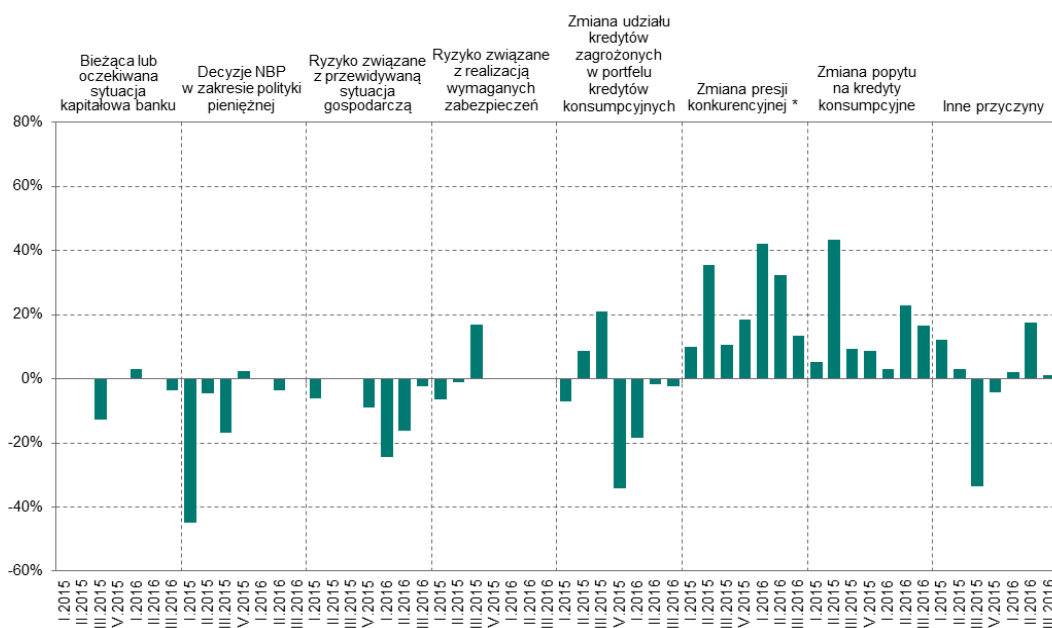
Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

W III kwartale 2016 r. ankietowane banki nie zmieniły istotnie warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych.

Banki, które złagodziły warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych, do głównych przyczyn zaliczyły zmianę popytu na kredyty konsumpcyjne oraz wzrost presji konkurencyjnej¹ (procent netto odpowiednio około 17% oraz 13%, zob. wykres 10).

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

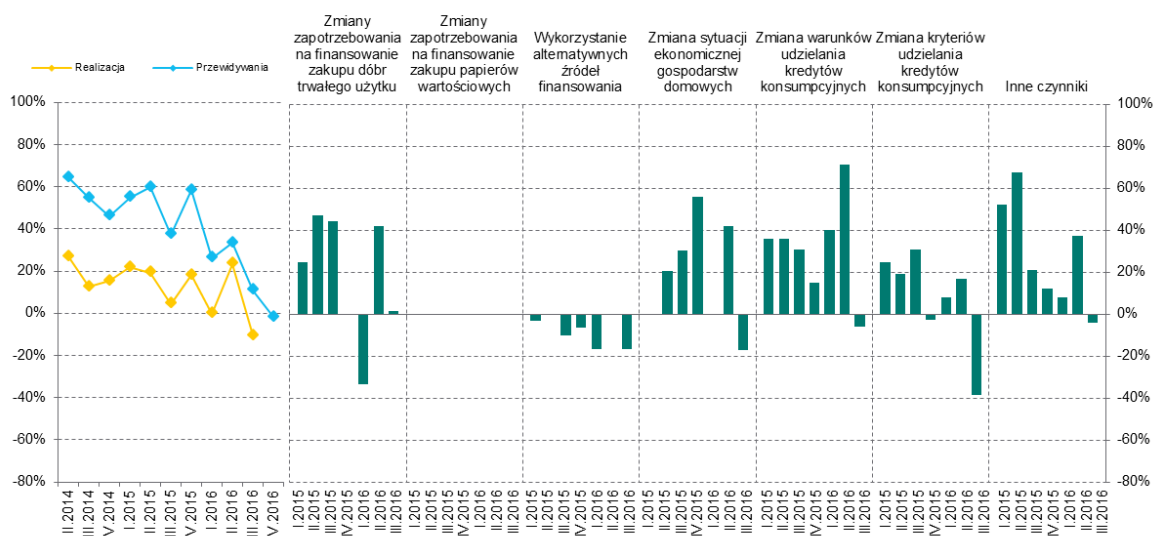

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Według ankietowanych banków popyt na kredyty konsumpcyjne w III kwartale 2016 r. spadł (procent netto około -11%, zob. wykres 11). W poprzedniej edycji ankiety banki przewidywały wzrost popytu.

¹ Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Banki, które zaobserwowały spadek popytu, uzasadniały go głównie zmianą kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych, wykorzystaniem alternatywnych źródeł finansowania oraz zmianą sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych (procent netto odpowiednio około -39%, -17% oraz -17%, zob. wykres 11).

W IV kwartale 2016 r. banki przewidują brak istotnych zmian w polityce kredytowej (procent netto około 5%, zob. wykres 9) oraz brak zmian popytu (procent netto około -2%, zob. wykres 11).

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 27 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

